

Schlargiar nossa sfera privata

Il niz d'emprender la lingua dal vischin

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **L'emprim da mars ha Graham Fraser, cumissari canadais da las linguas uffizialas, fatg ina visita festiva a las pli autas autoritads svizras (v. La Quotidiana dals 2 da favrer, p. 13). El è vegni beneventà da cuss. fed. Ueli Maurer e da Nicoletta Mariolini, delegada federala per la plurilinguitad, ma oravant tut da la personalitad la pli auta da la Svizra per 2016, numnadamain Christa Markwalder (*Burgdorf/BE), presidenta dal cussegl nazional.** I suonda la traducziun rumantscha da sia allocuziun, cun trantertitels da la redacziun.

Renconuscher ils intschess linguistics

«Igl è per mai in'onur da drizzar ils salids da l'assemblea federala. Jau beneventesch il cumissari per ils linguatgs uffizials dal Canada e gratulesch als organisaturs da questa occurrenza, cunzunt Nicoletta Mariolini, oriunda dal Tessin, e Nicolas Grosjean, oriund dal chantun Neuchâtel. Lezza italoфона e lez francofon fan endament a nus, pledaders dal tudestg da la maioritad, ch'in fundament da noss pajais è il respect per las minoritads. La Confederaziun svizra exista vairamain pir dapi ch'ella reconuscha sia linguas e sias regiuns linguistics: La Svizra tudestga, la Svizra romanda e la Svizra taliana. Il 1938 ha la fatg medemamain cun la Svizra rumantscha. Ils intschess linguistics dattan perdigra d'influenzas fitg veglias. I na correspundan, ni als cunfins geografics, ni a l'organisaziun politica, ni a l'appartenientscha confessiunala. Ils cunfins da lingua na suondan gnanca ils ischigls da svilup economic. La lingua stgaffescha lioms differents.»

La presidenta dal cussegl nazional Christa Markwalder ha tegnì in'allocuziun davart las linguas nazionalas.

KEYSTONE

Ils linguatgs nazionalas

«La Constituziun federala dat als chantuns la cumpetenza da tscherner lur linguatgs uffizials respectond la composiziun linguistica e las minoritads linguistics da las regiuns. La lescha als dat l'incumbensa da promover ils barats tranter las regiuns linguistics; ils chantuns bilings ed il chantun triling survegnan subsidis. Ins stimulescha il Grischun ed il Tessin per proteger lur linguas minoritadas. Jau sun creschida en in chantun bi-

ling; quai ha segir contribuì a mia simpatia per las linguas nazionalas. Il pievel svizzer è bain dispost per linguas estras e per l'impurtanza da ses studi. Ma l'englais semna discordia: Duain ins al subordinar als linguatgs nazionalas? Gea, manegian persvas ils chantuns romands, il Tessin ed ils chantuns bilings. Ma quai mettan en dumonda insaquant chantuns alemans. La Svizra è structuralmain plurilingua, ma ina gronda part da sia populaziun resta resolutamain monolin-

gua. Tgi che fa part per l'emprima giada dal parlament federal è savens surstà da las debattas d'ina cumisssiun, nua che mintgin(a) s'exprima en ses agen linguatg. Là ston ils 'Latins' discurren tudestg per vegnir chapids, entant ch'ils Alemans ston persvader Romands e Tessinai per furmar maioritads.»

Appel a la giuventetgna

«L'englais attira talmain perquai ch'el è derasà en l'entir mund. Ma la voluntad

è il fundament da la Svizra sco naziun; perquai èsi impurtant che la giuventetgna sappia ina segunda lingua naziunala. Da quai dependa la ritgezza da noss barats e da nossa coesiun. Il Turitgais che legia e s'exprima en franzos emprenda d'enconuscher la vasta cultura franzosa. Il Genevrin che sa fitg bain tudestg sa senta da chasa sin la riva da la Limmat ed en l'intschess germanfon, tantpli sche sia uraglia sa disa al dialect local. Il talian da sia vart è la lingua radianta da la Svizra; cun el scuvrin nus la mar da l'autra vart da las muntognas. La lingua è ina patria. La cumpetenza en il linguatg dal vischin schlargia nossa sfera privata e rinforza nossa identitad. Perquai èsi vital che las autoritads svizras e noss parlament dettian il bun exempel areguard la plurilinguitad, cun lavurar, debattar e legiferir en ils trais linguatgs nazionalas. Grazia per vossa atenziun.» Cun «quatter» empè da «trais» fiss quella conclusiun segir pli exacta. Ma già l'introducziun da la presidenta numna il rumantsch e la Svizra rumantscha. L'entira allocuziun di blier en paucs peds, e quai a moda simpla, concreta e poetica enina. D'ina vart punctuesch'la cleramain che mintgina da las quatter cuminanzas linguistics fa part da la Svizra, betg mo quella da la maioritad, mabain era tshellas. Da l'autra vart fa'la allusiun a la «vasta cultura francofona» ed al mund maritim e sulegliv da l'Italia limitrofa. Ses appel final a «nossa giuventetgna» sa drizza a l'entir pajais, ma vala oravant tut per «insaquant chantuns alemans» che «mettan en dumonda» la prioritad duida a las linguas nazionalas. Mintgina pon e duain nossas autoritads e noss parlament duvrar per «lavurar, debattar e legiferir».